СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 163. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок 17-го липня 1939. No. 163. Jersey City, N. J., Monday, July 17, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ КАЖЕ, ЩО НЕ ВІЛЬНО СТРАЙКУВАТИ ПРОТИ ДЕРЖАВИ

ВАШИНҐТОН. — На пресовій конференції президент Рузвелт з притиском сказав, що робітники „Доблю Пі Ей", які працюють на державних проєктах, не мають права страйкувати проти держави. Ця його заява викликала велике враження серед робітництва. Кілька годин пізніше по тій заяві Томас Морей, один із провідників в орґанізованім робітничім русі, заявив, що ніхто не має права забороняти американському робітникові, що працює для держави чи приватного підприємства, страйкувати. А коли хто таку заборону впровадить, тоді мусимо собі отверто сказати, що наша демократія пропала.

КРІВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ НА ТЛІ СТРАЙКУ.

МІНЕАПОЛІС. — Страйк робітників „Доблю Пі Ей" прибрав у Мінеаполісі кріваві форми. Велика ґрупа страйкарів заатакувала сто жінок, що під охороною поліції вертались до праці. Вивязалась стрілянина, в якій згинув один чоловік, а кілька було ранених. Поліція кидала також слізні бомби.

ВІДІБРАЛИ НЮЙОРСЬКІЙ ЮНІЇ ЧАРТЕР.

НЮ ЙОРК. — Головна управа Американської Федерації Праці відібрала нюйорській акторській юнії чартер, тому, що остання була під підозрінням поганої господарки грішми. Головою тої юнії була акторка Софі Токер. Довідавщись про це, Токер сказала, що закид смішний і неоправданий і що відібрання чартеру є пімстою за те, що вона не хотіла резиґнувати з головства. Тепер головна управа А.Ф.П. орґанізує нову акторську юнію, на чолі якої стоїть відомий фільмовий актор Еді Кентор.

РУЗВЕЛТ ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД КОНҐРЕСУ НОВОГО НЕВТРАЛЬНОСТЕВОГО ЗАКОНУ.

ВАШИНҐТОН. — Перший раз Рузвелт поставив до конґресу пряме і безпосереднє домагання, щоб той ухвалив новий невтральностевий закон, у якім булаб знесена заборона всім воюючим сторонам продавати зброю. У своїм листі до конґресу президент сказав, що така заборона непрактична, а крім того Америка повинна вже тепер забрати в міжнародній політиці певне становище, щоб у той спосіб знеохотити певні держави від аґресії.

ПРИВЕРНУЛИ РАДІОВИМ СТАЦІЯМ ПОВНУ ВОЛЮ.

ВАШИНҐТОН. — Федеральна комісія комунікацій знесла свій розпорядок, щоб усі американські радіові висильні у своїх програмах, призначених для заграниці, представляли лиш ті культурні цінності, які має Америка, а також, щоб викликували міжнародню дружбу, а не ненависть. Проти цього зарядження гостро виступали самі висильні, кажучи, що це початок цензорства і диктатури.

ЗАСУДИЛИ РЕКТОРА ЛУІЗІЯНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

БАТОН РУЖ. — Лава присяглих признала бувшого ректора луізіянського стейтового університету винуватим спроневірення державних фондів на висоту міліона долярів. Разом із ним признано винуватими кількох його спільників.

БИРД ВИБИРАЄТЬСЯ НА ПОЛУДНЕВИЙ БІГУН.

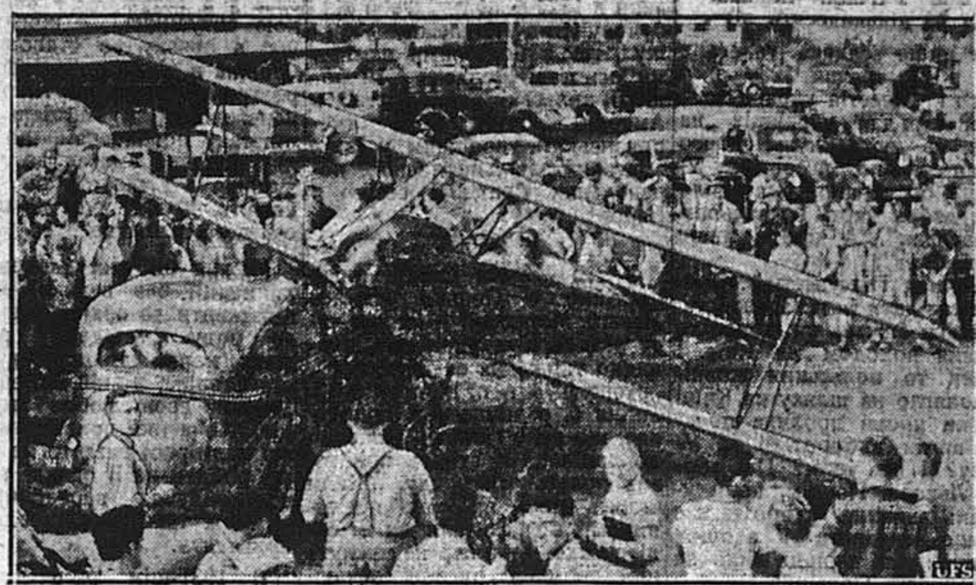
БОСТОН. — Відомий американський дослідник підбігунових околиць, адмірал Бирд, вибирається тепер з припоручення уряду на полудневий біґун, щоб там офіційно взяти під американський прапор великі ледові простори. Ці простори мають стратеґічні вартості. Крім того не виключене, що там є поклади ріжних мінералів. Інші народи, серед них німці, також зголошують свої права до певних частин тих ледоватих і нині до нічого непридатних околиць.

ЗНОВ ОБНИЖКА НА СВІТОВІЙ ВИСТАВІ.

НЮ ЙОРК. — Корпорація Світової Вистави в Ню Йорку порішила знизити ціну з 50 на 25 центів на певних паркових площах для авт. Бо число відвідувачів постійно маліє. Треба два рази більше відвідувачів, щоб та вистава оплачувалась. Найбільше нарікає розривкова секція, яка пішла туди виключно в цілі заробітку.

СТЕЙТОВИЙ СЕНАТОР ПОПОВНИВ САМОГУБСТВО.

ІТАКА (Ню Йорк). — Нюйорський стейтовий сенатор Трейсі Стеґ вистрілом револьвера поповнив самогубство. Він лишив записку, в якій говорить, що праця в леґіслятурі виснажила його і притупила його ментальні здібності; тому він рішив вкоротити життя.

НЕЩАСЛИВИЙ ОСІДОК.

Ненадійні перехресні вітри приневолили летуна Вилйема МакКюна, 16 літ, осісти на летовищі в Альгамбрі, Каліфорнія. Його літак упав на самохід і зранив Анну Кіфер, 61 літ, з Вільмару, що сиділа на переднім сидженні. МакКюн зімлів потурбований.

ОЛЕНА КУЛЬЧИЦЬКА У ЛЬВОВІ.

Наша відома малярка Олена Кульчицька, що довгі роки перебувала на посаді вчительки середньої жіночої школи, переїхала на постійне до Львова. Добре пригадати при цій нагоді, що це перша наша малярка в Галичині і що вона має великі заслуги на полі чистої ґрафіки, емалії, новітньої ілюстрації дитячих книжок, новітнього історичного жанру й одна з перших застосувала плястику до збереження народньої архітектури та одягу. Її сестра Ольга, що переїхала до Львова разом із нею, має за собою теж чималу заслугу для відродження новочасного українського килиму, основаного на чисто українських стилевих мотивах. Їх досвід, мистецький смак та праця напевно залишать сліди і в культурній атмосфері нашого міста.

ДАЛІ БЮТЬ ШИБИ І НИЩАТЬ ВИВІСКИ.

Невідомі напасники в ночі з 2. на 3. травня ц. р. в Самборі вибили камінням у ґімназії „Рідної Школи" 18 шиб, вартости по 5 зл. (вже четвертий раз цього року) і 7 шиб у домівці т-ва „Української Бесіди" такої самої вартости та понищили вивіски кількох українських купців.

ВІДІБРАЛИ ДЕБІТ.

Міністерство внутрішніх справ розпорядком з 26. квітня ц. р. відобрало дебіт у Польщі на основі ст. 8 уст. 1 пресового закону часописові „Трайдент" (Тризуб), що виходить англійською мовою у Ню Йорку, і часописові „Нація в поході", що виходить українською мовою у Берліні.

НЕ БУДУТЬ ЦЕНЗУРУВАТИ.

Перебираючи комісаріят закордонних справ, Молотов заявив, що в найближчому часі скасують цензуру над вістками, що їх висилають закордонні кореспонденти на території СССР.

ДЕРЖАЛА ГОТІВКУ В ЛІЖКУ.

7. травня повідомила поліцію Ф. Прокопова у Львові, що підчас її неприявности якийсь злодій украв їй скриту в ліжку готівку у квоті 500 зл.

ХТО ОБІКРАВ ЦЕРКВУ СВ. ПЯТНИЦЬ?

У звязку з крадіжем у церкві св. Пятниць при вул. Жовківській у Львові поліція устійнила, що церкву св. Пятниць обікрали: Казимир Щеліґа й Тадей Кафтало. У них відібрали вкрадені з церкви св. Пятниць килими. Злодіїв відвели до розпорядимости суду.

ФОНД КУЛЬТУРИ У КОВНІ.

У Ковні відбулася конференція, присвячена справі створення Фонду Литовської Культури у Ковні. Конференцією проводив литовський міністер освіти Бістрас. Він зреферував справу та обіцяв незабаром зладити два проєкти законів.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ КУПЦЯ.

У Львові купець Ґершон Ґольдберґ літ 52, хворий на астму, розкрутив ґаз у кухні, щоб зварити собі чай. У цій хвилині зазнав атаки астми й упав на землю, не маючи сил закрутити ґазового курка. Від ґазу Ґольдберґ помер.

ПРИПИНИЛИ ДІЯЛЬНІСТЬ НІМЕЦЬКОГО ТЕАТРУ.

Староство в Бидґощі видало розпорядок, що ним припинило діяльність німецького театру, що містився в Німецькому Домі в Бидґощі.

КРІВАВИЙ БІЙ З ПАЧКАРЯМИ.

Стежа КОП-у стрінула 7 травня над берегом Дністра у Худиківцях, повіт Борщів, чотирьох пачкарів, які у відповідь на заклик не зупинились. Стежа кинулася в погоню за втікачами. Підчас погоні постріли стрільця Степана Кузева, який забіг дорогу втікачам. Підчас транспорту стрілець Кузів помер. Правдоподібно втікачі були пачкарями, що втікали через Дністер до Румунії.

СИЛА РУМУНСЬКОЇ АРМІЇ.

Семигородська румунська ґазета „Трібуна" містить статистику мобілізаційних можливостей Румунії. Населення Румунії начислює ця ґазета 19 міліонів 750,000 голов, у цьому 49 відсотків мужчин. На випадок загальної мобілізації Румунія зможе виставити 5 міліонів і 300,000 вояків.

ЩО КОШТУЮТЬ СВІТОВІ ЗБРОЄННЯ?

У банку міжнародніх виплат закінчено обчислення щодо загальних коштів світових зброєнь. Обчислення виявили, що місячно на світове зброєння видають держави поверх 1 міліярд долярів.

СМЕРТЬ ДВОХ ЖІНОК ВІД ГРОМУ.

Дня 11. травня вечором перейшла над Львовом буря з громами і дощем. Підчас цієї бурі верталися з поля до дому 70-літня Юстина Білевич з донькою сусідки, 17-літньою Катериною Міхальською в Сокільниках коло Львова. По дорозі обі жінки хотіли сховатися під фірою перед дощем, але саме тоді вдарив грім та вбив обі жінки.

ПОМЕР 109-ЛІТНІЙ.

У Кремянці помер Ілля Колесників, літ 109. По професії він був шевцем і працював до останньої хвилини життя. Помер унаслідок ґрипи.

НА МАЄТКОВОМУ ТЛІ.

В Оришківцях, повіт Копичинці, Григорій Ленчишин підчас суперечки на маєтковому тлі пробив ножем у лівий бік Стефанію Миськів. Вона згинула на місці.

УБИВСТВО З ЗАЗДРОСТИ.

7. травня на дорозі між Заболотовом і Ілинцями псар з Коломиї, Петро Щолтак, проколов ножем у серце 36-літнього Антона Левицького, любка Теклі Скрипнюк, яка була також любкою вбивника. Текля Скрипнюк разом з Левицьким мала намір випровадитися до Рожнова. Вбивника арештували. Він заявив, що вбив Левицького з заздрости за любку.

МАКСИМАЛЬНА ШВИДКІСТЬ ДЛЯ САМОХОДІВ У НІМЕЧЧИНІ.

У Німеччині появився розпорядок, що в замкнених місцевостях швидкість особових самоходів і мотоциклів обмежується до 60 км. на годину, а вантажних самоходів і автобусів до 40 км. на годину. У відчинених місцевостях і на автострадах швидкість самоходів і мотоциклів може осягнути 100 км. на годину, а вантажних возів і автобусів 70 км. на годину.

РАДІЮТЬ РАЗОМ З КАЦАПАМИ, ЩО ПРОПАЛА "УКРАЇНА" НА ЗАКАРПАТТІ

ВАРШАВА. — Розвіявся міт про українскість Карпатської Руси! Пропало українство разом з Волошином і Реваєм! Так висказує свою радість кореспондент польської ґазети „Курер Варшавскі" з приводу того, що мадяри стали знову панами Карпатської України. Тішиться, що „українці" йдуть тепер служити до мадярського війська і вже співають по мадярськи. При тому ще додає, що наприклад околиці міста Мукачева є наскрізь мадярські та що взагалі рівнини Карпатської України — це ті самі, що творять цілу Мадярщину. Польський кореспондент дуже вдоволений тим, що бачив поруч мадярських прапорів трикольорові російські прапори та що найпопулярніщою людиною є тепер на Закарпатті С. Фенцик, якого кореспондент називає — відомим польонофілом.

ЯК ВИГЛЯДАЄ „ПОЛЬСЬКИЙ ЛЬВІВ"?

ЛЬВІВ. — Чим став Львів за польської влади? На те дає відповідь „Дзеннік Польскі" (ч. 175), називаючи Львів „містом імпотентів". Радить зірвати зо Львова серпанок сентименту і леґенди та добачити, що у Львові „скривається повний брак вищої культури", що хоче спритно закрити „львівське колтунство". Далі польський критик подає, що польські мистецькі вистави і відчити світять пустками, бо є повна байдужність до театру, літератури і штуки. Львівського польського інтеліґента отсей спостеріґач малює в такий спосіб: „Книжок не читає, на концерти не ходить, театр для нього не є на рівні, а для малярських вистав має тільки повний погорди усміх. Очевидно, він йолуп. Небезпечний йолуп, бо носить титул: часом докторський, часом інжинірський, і вважає себе за інтеліґента й до селянина замісць „пан" каже „ви"...

ВЕЛИКА ВІЙСЬКОВА МАНІФЕСТАЦІЯ.

ПАРИЖ. — 30,000 жовнірів взяли участь у параді з нагоди 150-ліття здобуття Бастилі й початку французької революції. Було повно гармат, повзів, літаків і т. п. Президент Лебрун зазначив у своїй промові, що вільний нарід є завжди пацифістичний. І тому і Франція змагає до миру, але водночас готова до війни, якщоб треба було таким способом боронити цивілізацію від загибелі.

НЕБУВАЛА ПРОТИБРИТІЙСЬКА ДЕМОНСТРАЦІЯ.

ТОКІЮ. — Японська преса подає, що до 60,000 людей демонстрували перед британською амбасадою своє негодування супроти Анґлії за її політику на Далекому Сході, зглядно за допомогу Китаєві в боротьбі проти Японії. Годі сказати, скільки було демонструючих, але це певне, що ніколи не було в Японії аж такого гострого вияву гніву супроти чужинців.

В ПОГОНІ ЗА ШПИГАМИ.

ПАРИЖ. — Воєнну ґарячку пізнати в Франції між іншим і по численних арештах та присудах за шпіонажу. Та найбільшу сензацію викликав арешт двох французів, співробітників двох найбільших французьких ґазет, „Тан" і „Фіґаро". Їм закидують, що були на услугах Німеччини і побирали за те гроші, та були проти зближення з Польщею і ґарантій ненарушности Польщі.

НАДІЄТЬСЯ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ЕСПАНІЇ.

ПАРИЖ. — Французький журналіст Ю. Завервайн, обіхавши Еспанію, признає, що там відбуваються арешти і присуди смерти, але не було тої загальної масакри, яка була по містах, до яких передше входили переможні червоні еспанські армії. Твердять, що в Еспанії таки візьме верх ліберальний курс і зачнеться таким чином справжня відбудова краю.

БУДЕ НЕВТРАЛЬНОЮ.

ЛІСБОНА (Портуґалія). — Ґен. Франко заявив портуґальському кореспондентові, що Еспанія не є ні пронімецькою, ні проіталійською. На випадок війни, казав він, Еспанія буде старатися задержати невтральність. Тільки у таких випадках бажання ще не є все, бо й Бельґія бажала бути в 1914 р. невтральною, а що сталось?

ПРИЯТЕЛЬ ПОЛЬЩІ ПРО ДАНЦІҐ.

ЛІСБОНА. — Ґен. Франко, обговорючи напружену міжнародню ситуацію, підкреслив, що Данціґ не вартує того, щоб через нього мала вибухнути світова війна. Польща, казав він, втратить у кожному випадку. Бо як виграють її приятелі, то Росія зголосить до неї свої претенсії; а як виграє вісь, то тоді Польща буде цілком розбита.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА НЕВТРАЛЬНІСТЬ, ЧИ ПРОТИ НЕЇ?

В Европі йде до війни. Принаймні на таке заноситься. А в Америці йде боротьба за те, чи встрявати Злученим Державам в евентуальну европейську війну, чи держатись на боці. А як встрявати, то по чиїй стороні? На це останнє питання найлекше відповісти, бо щодо цього нема ніякого сумніву, що колиб Злучені Держави рішилися взяти участь у такій війні, то були би по стороні „демократій", себто Анґлії й Франції.

Та як розуміти ці ріжні голоси, що тепер підносяться у звязку з тим, що в сенатському комітеті для заграничних справ відложено справу зміни „закону про невтральність"? Відложення означає, що якби так війна завтра вибухла, то зо Злучених Держав не булоб можна довозити воюючим зброї, гармат, літаків. Саме з цього дехто незадоволений, а навіть секретар закордонних справ Кордел Гол зазначує, що рішення сенатського комітету є допомогою для Гітлера, а шкодою для демократій. Чи так дійсно є?

Це правда, що заборона вивозу із Злучених Держав зброї й муніції відноситься головно до Анґлії й Франції, бо якби навіть хто хотів вивозити до Німеччини й Італії, то це булоб неможливе, бо Ґібральтар і контроля Північним морем є в руках Анґлії. Супроти цього залишається питання, чи ця заборона дійсно пошкодилаб Анґлії, зглядно демократіям, на випадок війни з фашистівським бльоком, бо це про таку війну тут мова. Отже виказано вже фактами і докладними цифрами з часів світової війни, що Анґлія і Франція цілком не потребують американської зброї, тимбільше, що можуть і без зміни закону про невтральність діставати далі з Америки бавовну, ґазоліну, залізо й ріжні інші артикули-сирівці, потрібні для воєнної промисловости. Підчас світової війни Анґлія достарчувала навіть і американській армії гармат і муніцію! А те одне, чого потребувала (а також і Франція!) від Америки, це були ґроші. А те, що писав наприклад ґен. Джансон, що Анґлія і Франція цілком певно можуть тепер розгромити Німеччину без великого труду, покривається з тим, що тепер написав бувший французький премієр Тардіє про блофування Гітлера. А чейже не треба припускати, що така людина, як бувший премієр міністрів, буде бажати свому краєві нещастя і писати, що Німеччина є неспосібна до ведення війни та що Гітлер знає, що він війни виграти не може. Супроти цього видається дивною політика тих, що постійно репетують, що Злученим Державам треба бути по стороні европейських „демократій" у такий спосіб, щоб разом з ними йти до війни. Бо можна попирати демократії, а до війни не йти. А як уже йти, то хіба не за те, щоб демократії створили новий версайський договір в Европі, а тільки з рішучістю завести справедливий порядок в Европі. Так треба ставити справу! Бо проливати кров за задержання старих кривд в імя „демократії" булоб тільки новим ударом у саму демократію.

АМЕРИКАНСЬКІ ПОЛЯКИ ПРО УКРАЇНУ Й УКРАЇНЦІВ

Не маємо спромоги (а навіть і охоти!) бабратись у тому всьому, що виписує польська преса в Америці про українське життя і змагання українського народу до визволення. Подамо тільки три малі зразки, і то для інформаційних цілей, як пишуть польське „демократи", а навіть ті, що вважають себе речниками „американських ідеалів". Усі три приклади взяті в нюйорської, ніби поступової, польської ґазети „Нови Свят".

„Справа України подалася взад на кількадесять літ".

Так пише згадана ґазета в числі з 27. травня 1939 р. в статті „Квестія українська". Пише, що для українців „на довго, на дуже, дуже довго пропав сон про „самостійну Україну", бо українці випустили з рук добру карту і „фальшиво заграли". А проте пише „Нови Свят":

„Маршал Пілсудський гаряче бажав дати їм незалежність. Не тільки бажав, але попер те бажання походом на Київ. І скільки то польських жовнірів полягло на шляху на Київ! Скільки крови пролила польська армія в боротьбі за Україну? І то коли? По обороні Львова. По тім, коли українці виявили супроти нас стільки ненависти і злочинности в часі перших боїв за незалежність Польщі".

Далі, очевидно, йде пісня на стару нуту — про „німецькі марки" і „замаховцуф" та „знюхання з німцями", включно до пісні, так часто цитованої московськими чорносотенними орґанами:

Ще не вмерла Україна
Від Киева до Берліна —
Гайдамаки ще не здались,
Дойчлянд, Дойчлянд ібер алес!

А потім на закінчення — як на глум — твердження, що Україну — „може відродити тільки Польща".

Про ошуство, звязане з походом на Київ, можуть поляки довідатись уже зо споминів польських ґенералів, що були учасниками того походу. Наскільки малиб якесь відчуття правди, принаймні тут на американській землі, то не писалиб таких нісенітниць. Що думав Пілсудський, не знаємо, але як поводилась польська армія в Україні й до чого вона змагала, це добре відоме. Це певне, що про справжню допомогу повстанню справжньої „незалежної України" польське командування навіть не думало. Ось через те і цілий похід скінчився повною невдачею!

О. Каґлин — новий патрон „Вільної України".

Такий є заголовок редакційної статті, яку помістив „Нови Свят" у числі з 19. червня б. р. Написана вона з цієї нагоди, що о. Каґлин згодився відступити свою церкву на святкування 950-літньої річниці Хрещення України. Часопис підкреслює, що то не буде „тільки релігійне свято", але матиме також „український народній характер", а „поп Стефан Тиханскі оґлосі маніфест україньскі". Очевидно, на думку польської ґазети, це все звязане з тим, що „Гітлер, як відомо, веде в Злучених Державах і Канаді енерґійну і добре оплачувану пропаґанду про конечну потребу створення української держави".

Отже, пише редактор П. Й. (П. Й. Йоллес, польський жид з української Галичини), тепер уже все ясне: „Не треба шукати таємних слідів, ні шляхів пропаґанди. Вони самі кидаються в очі".

Ось так, як вибиралися поляки в 1920 році помагати відбудовувати „незалежну Україну", так з подібними намірами ось такі Йоллеси і їм подібні польські „демократи" в Америці „допомагають" американським українцям у їхніх змаганнях звільнити своїх поневолених братів і сестер в Европі.

„Русіні".

У тім „Новім Сьвяті" пише постійно з Польщі якийсь „Іґнаци Моравскі" і час від часу згадує і за українців, очевидно тільки як за „гуцулуф", „русінуф" і т. п. В числі з 13. липня б. р. пише той дописувач, що всі в Польщі, включно до соціялістів, стоять при тезах польського уряду. „Жиди сидять тихо, як миші під віником", бо „сказали ми їм сидіти тихо, то тепер не писнуть ні словом". І „русини" заключили якийсь „договір". Ці русини, що „донедавна представляли собою сильно збитий бльок національної меншини". Та: „Сьогодня є правдоподібно посварені, а найбільше поріжнилия через німецьку орієнтацію. Навіть митрополит Шептицький вирікся підїздової боротьби з Польщею, яку досі визнавав тільки на половину. Таємна українська орґанізація (ОУН) є така скомпромітована в очах українців, що дуже підупала і сьогодня мало хто з нею числиться, хоч у тій горстці гайдамаків, рішених на все, є активними правдоподібно німецькі аґенти, засоблені золотом"...

Ось так ті поляки, що самі шукають у світі симпатій і помочи для Польщі, пишуть тепер у ґазетах, що виходять в Америці, про тих українців, що віддають своє молоде життя за справу визволення України. Навіть не можуть здобутись на назву „український" чи „українці"! Чорносотенці з царської охрани, що колись переслідували польських революціонерів з наказу уряду, були ангелами супроти тої польської дряні, що не має в собі настільки етики і моралі, щоб хоч мати якусь повагу до тих, що гинуть чи готові гинути за — ідею.

З конечности.

Мирося: — Це негарно бути нареченою лікаря, а волочитися з аптикарем.

Ірина: — Дорогенька, адже хтось мусить відчитати мені листи мого нареченого.

Л. С.

ЧИ СТАЛІН... ЛЮБИТЬ НІМЦІВ?

Хибний був би погляд, що державні мужі в своїх рішеннях керуються виключно зимним рахунком. Якщо почування не впливають **безпосередньо** на таке чи інше потягнення — то напевно під їх впливом формуються погляди й оцінка подій, які з черги стають основою для розумових арґументів. Тому вияснення, кого даний державний муж „любить", а кого ненавидить, влекшує у великій мірі передбачення, яких рішень можна від нього надіятись.

Ці міркування насуваються в звязку з актуальною політичною ситуацією, — конкретніше: в звязку зо становищем Сталіна в німецько-анґлійській розгривці. Його крутійство в переговорах з Анґлією дало підставу поголоскам, що Сталін віддавна змагає до порозуміння з Гітлером, бо — як кажуть, — він „чує" до німців окрему „симпатію".

Можна би такі „докази" й концепції без великої шкоди відставити до архіву інших того роду „маґлєвих" розважань, колиб не одна енунціяція Сталіна, в якій він справді „виявив свою любов" до німців. Хоча не привязуємо до неї надмірної ваги та не радимо робити на її основі якихсь далекойдучих передбачувань, — всеж таки не зашкодить її пригадати.

В 1931-шім році відвідав Сталіна на Кремлі відомий німецько-жидівський автор, Еміль Людвіґ. В довшій розмові на ріжні теми Людвіґ запитав Сталіна, звідки взялася в Советах симпатія до такої архикапіталістичної держави, як Злучені Держави Америки.

Сталін вияснював, що в Америці нема цього февдального духа, що покутує ще в деяких краях Европи. В Америці, — казав Сталін, — з трудом можна відріжнити при праці інжиніра від звичайного робітника. З черги Людвіґ так передає розмову зо Сталіном:

...„І нагло без ніякого переходу говорив (Сталін) дальше:

— Якщо одначе чуємо до когось симпатію як до народу, в цілості, або його більшости, **то до німців.** Наші прихильні почування для Америки не можуть з тим рівнятися.

— Чомуж це до німців?

— Це факт.

— До тих трьох слів обмежився в цій справі звичайно такий багатий в арґументацію та докази Сталін, висказавши їх зрештою тоном, що мав на меті вірвати дальші на цю тему питання".

Можна би тут закинути, що Сталін „освідчився" зо своєю любовою до німців в часі, коли німецька компартія рахувала пять міліонів членів, „Роте Фане" в накладі 2 міліонів ширила в цілій Німечині комуністичну пропаґанду, а ввесь розвиток подій у країні Гінденбурґа вказував на можливість большевицької революції.

Але дальші слова Сталіна (в реляції Е. Людвіґа в його творі: „Вожди Европи") вказують, що його симпатії до німців випливають з іншого джерела:

...„Коли я мешкав в 1907-мім році в Берліні, жартували ми з дисципліни наших товаришів. Оповідали тоді, що провід партії заповів одного разу якусь демонстрацію, в якій мали взяти участь в означеній годині товариші з кількох передмість. З одного передмістя прибуло їх двіста, але задержалися в місці, де відбирано залізничі білети, бо не було контрольора. — Ну же, переходіть! — гукнув їм якийсь росіянин, — таж маєте білети. Але вони не рушилися, і мабуть стояли там дві години. Коли я був у Дрездені між 1905-тим і 1907-мим роком, шанували там право як мороз, як грім, як силу, супроти якої не можна виступати; у Відні в 1912-тім році читав я з моїми російськими товаришами на всіх можливих стежках в Шенбрунськім парку таблички з написами „Заборонене"; ми до цього не звикли, тому двацять разів платили по короні, бо двацять разів ламали цюж заборону. Наші німецькі товариші сміялися з цеї нашої забави. Так стояли справи тоді. А сьогодні?... Де є цей німецький змисл до порядку? Де пошана перед правом? Національні соціялісти ломлять право, де тільки його надибають, бють та всюди стріляють! А робітники в Німечині виходять тепер з міст на село та викопують чужу бульбу. Все змінилося".

Ще раз пригадуємо, що ця розмова відбулася в грудні 1931-го року. Хоч у своїй арґументації Сталін бажав доказати, що заник правововсти в Німеччині наближує момент революції, то одначе в цьому його виводі питоме що інше: захоплення дисципліною і замилуванням до порядку в цісарській (по сталінівськи: реакційній) Німеччині. І, не зважаючи на те, що нарікає на здогадні безправства ґітлерівців, то одначе передтим заявив свою симпатію до німецького народу **в цілості.** Значить, навіть ґітлерівські „безправства" не змусили Сталіна до виелімінування їх зпід його великої симпатії до німецького народу в цілості.

А коли додамо до цього зміни, які зайшли в Німеччині від останніх місяців ваймарської республики до сьогодні, не здивувалоб нас зовсім, колиб симпатії Сталіна до Німеччини ще й зросли. В порівнянні з роками 1931 і 1932, коли Німеччина справді занурювались у демократичнім хаосі та безнастанних бійках „наців", „соців" і інших штурмовиків — нині умовини упорядковані. Не бють, не стріляють, а робітники (а радше безробітні) замісць красти селянам бульбу — добре заробляють, порпаючись цим разом не у бараболянці — а у лініях Зіґфріда. І ми певні, що колиб Сталін хотів сьогодні проходжуватись по травниках у Відні, як у 1912 році, заплатив би, як і тоді, але не корону, тільки марку. Вдобавок замість кайзера має неменш вакоханого в порядку фірера. Направду — можна повірити в сентимент Сталіна до німців ще й сьогодні!

Залишалосяб питання обєктивности Людвіґа в передачі думок Сталіна. Тут треба би приняти, що Людвіґ радше стушував вискази Сталіна, бо книжку, в якій описує цю розмову, видав у 1934 році на еміґрації, отже вже по приході Гітлера до влади й по спаленні Людвіґових книжок на костирі в цілій Німеччині. В той час світове жидівство почало боротьбу з Гітлером у формі господарського бойкоту й у Німеччині бачило свойого найбільшого ворога. Зате всі симпатії і надії звернулися в сторону Сталіна як єдиного оборонця „демократії" і ворога расистівських доґм. Якаж тоді булаб ціль жидові виявляти якісь хочби найменші симпатії свойого союзника до спільного ворога, а хайби навіть до Німеччини як ґеографічного поняття?

Треба радше здогадуватися, що висказ Сталіна про симпатію до німців зробив на Людвіґа таке сильне враження, що він навіть у ситуації 1934 року не міг цього промовчати. — (Літературно - науковий додаток „Нового Часу").

ЩЕ В СПРАВІ ПОБУТУ ЧУЖИНЦІВ У БРАЗИЛІЇ

Для орієнтації чужинців, що мешкають у Бразилії, Національний Департамент у Ріо де Жанейро видав ось-такі інструкції:

Чужинці, які приїхали до Бразилії на сталий осідок, або понад обмежений 6-місячний термін — мусять упродовж 30 днів від дати вїзду залеґалізувати свій побут. У тій цілі треба зголоситися до уряду „Режістро де Естранжейрос", який сповнюють поліційні власті.

Тим самим вимогам підлягають усі ті чужинці, що приїхали до Бразилії на тимчасовий побут: у справах інтересів, репрезентанти комерційних фірм, артисти, спортовці і їм подібні, яких побут у краю не смів би бути довше як 6 місяців.

Чужинцям у переїзді (яких побут обмежений до 30 днів), туристам, взагалі подорожуючим, ученим, професорам, письменникам і конференсістам забороняється влаштовування якихнебудь платних імпрез. Ця категорія не підлягає обовязковій режіста.

Уряд „Режісто де Естранжейрос" має до розпорядження пояснювальні формулярі, які можуть одержати заінтересовані особисто з потрібними вказівками, як належить залеґалізувати свій побут у краю.

Чужинцеві, що не залеґалізує на час свій побут у Бразилії, грозить депортація.

Еміґраційний Департамент може дати кожному чужинцеві безпосередньо всі потрібні інформації, як належить залеґалізувати свій побут у Бразилії. Лист може бути писаний мовою чужинця. Зміст листа мусить бути ясний, почерк читкий.

Добра партія.

— Що? Ви женитесь із власницею камяниці? Як так, то ви зробили добрий вибір...

— Що, ви знаєте цю камяницю?...

Д-р Л. Мишуга.

ШЕВЧЕНКО і ЖІНКА

(Жінка в житті і творах поета).

(10)

Хоч нікому не жаль отих покриток і тих байстрят, але я, каже поет про їх сльози і печаль:

Розказую, та плачу.
Мені їх жаль...
Мій Боже милий!
Даруй словам святую силу
Людське серце пробивать,
Людські сльози проливать:
Щоб милость душу осінила,
Щоб спала тихая печаль
На очі їх, щоб стало жаль
Моїх дівчаток.

Та шкода праці поета, бо:

Поки села,
Поки пани в селах,
Будуть собі тинятися
Покритки...

Ах, те українське село! Ніяк не сходить воно з думки Шевченка. Те село:

...де мати повивала
Мене малого, і в ночі
На свічку Богу заробляла,
Поклони, тяжкії бючи,
Пречистій ставила, молила,
Щоб доля добрая любила
Її дитину...

Оті українські села, де:

Неначе люди подуріли, —
Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть.

Оті українські села, в яких:

Людей у ярма запрягли
Пани лукаві.

Але як хто не дивиться на те лихо:

То скрізь, здається, любо, тихо,
І в Україні добро;
Між горами старий Дніпро,
Неначе в молоці дитина,
Красується, любується
На всю Україну,
А понад ним зеленіють
Широкії села;
А у селах, у веселих
І люди веселі.
Воноб, може, так і сталось,
Як би не осталось
Сліду панського в Україні!

І було би гарно жити на світі, колиб доля була справедлива й для бідної дівчини, а так:

Дівчаточка на музиках
У червоних черевиках,
Я світом нужу...
Без розкоші, без любови,
Зношу свої чорні брови,
У наймах зношу.

Це так з бідною, але й з багатою буває не ліпше:

І багата я,
І вродлива я,
Та не маю собі пари,
Безталанна я!
Тяжко, важко в світі жить
І ніколо не любить,
Оксамітові жупани
Одинокій носить!

Ах та доля дівоча:

Бодай тобі, доле,
У морі втопитись,
Що не даєш мені й досі
Ні з ким полюбитись!
Як дівчата цілуються,
Як їх обіймають,
І що тоді їм діється,
Я й досі не знаю.
І не знатиму. Ой, мамо!
Страшно дівувати,
Увесь вік свій дівувати;
Ні з ким не кохатись.

А які незабутні ті хвилі щирого кохання:

І широкую долину,
І високую могилу,
І вечірнюю годину,
І що снилось, говорилось,
Не забуду я.
Та що з того [illegible] побрались,
Розійшлися, мов не знались.

Женитися? Навіщо? Щоб у запічку дітей годувати? Таж краще жити без клопоту, в оксамітах ходити, меди-вина пити. Так, але що буде на старість? Ось:

Минулися молодії
Веселії літа,
Немає з ким остиглого
Серденька нагріти;
Нема кому зустрінути,
Затопити хату,
Нема кому води тої
Каліці подати!

Це відчуває поет. І рад би знайти серце дівоче, щоб його зрозуміло:

Маю серце широкеє,
Ні з ким поділити.
Не дав еси мені долі,
Молодої долі,
Не дав еси ніколи,
Ніколи, ніколи!
Не дав серця молодого
З тим серцем дівочим
Поєднати.
Минулися,
Мої дні і ночі
Без радости, молодії
Так собі минули
На чужині.

А щож вартує життя без любови? Але без любови непримушеної, чистої, безкорисної! Тому:

Любітесь, діточки, весною!
На світі є кого любить
І без користи; молодою,
Пренепорочною, святою,
В малій хатині буде жить
Любов та чистая, і буде
Святий спокій ваш стерегти
І в домовині. — („ПЕТРУСЬ", 1850).

Перед поетом стоїть у таких часах образ матери, не тої панської, бо пани:

...не знають, як ті діти
У них виростають,
Бо матери там не мають,
А мамку наймають.

Для поета:

Слово „мама", — великеє,
Найкращеє слово!

Бо:

У нашім раї на землі,
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.

Благає одної ласки — рисувати.

І так минали поетові у неволі роки за роками. Мов неґода минула молодість. Хороба добивала його кремезне колись тіло, а нудьга й печалі гасили останні надії на поворот в Україну. Розвіялись усі мрії й бажання:

А я так мало, небагато
Благав у Бога: тільки хату,
Одну хатиночку в гаю,
Та дві тополі коло неї,
Та безталанную мою,
Мою Оксаночку, щоб з нею
У двох дивитися з гори
На Дніпр широкий, на яри
Та на лани золотополі
Та на високії могили.

Просить поет ласки у влади: „Благаю одної ласки — дозволу рисувати". Не дозволяють. Ще й роблять донос на нього, що він крадьки віршує і рисує. Новий арешт і нове слідство. Сам цар слідить за тим слідством і дорікає начальству, що допустило до того, що Шевченко міг, не зважаючи на заборону, писати і рисувати. А разом з тим нове заслання Шевченка в ще гіршу неволю: в Петропавловську кріпость. Тут прожив він цілих 7 літ у цілковитім мовчанні. В той спосіб забивав царат ґенія України в часі, коли той ґеній доходив до найвищих висот.

Минають літа. Дня 18 лютого 1855 р. вмирає цар Микола. Засідає молодий цар Олександер II, ученик поета Жуковського, приятеля Шевченка. Дають політичним вязням амнестію, але Шевченка таки поминають. Кажуть, що заважила цариця, яка не могла подарувати Шевченкові того, що він у своїй поемі „СОН" описує її:

Мов опеньок засушений,
Тонка, довгонога.

Та що вона:

Мов та чапля на болоті
Скаче, бадьориться.

(Далі буде).

Анекдота.

Відомий французький письменник Олександер Дюма отримував великі гонорарі. Він мав умову із своїм видавцем, що цей платитиме йому від рядка. По якомусь часі видавець запримітив, що Дюма заповнює сторінки такими розмовами:

— Що чувати?
— Нічого.
— Нічого?
— Нема нічого...
— А чому? і т. д.

Видавець розгнівався і змінив умову з Дюмою в цей спосіб, що буде платити йому від слова. Дюма, щоби пімститися, ввів до одної своєї повісти трьох гикавих і одну жінку, що вічно повторювала „сі" (пан).

•З ДНЯ•

ПЕНСІЯ ДЛЯ СТАРИХ.

Недавно перейшла в федеральнім сенаті нова поправка для старечого пенсійного закону. На основі цієї поправки федерльна скарбниця малаб платити на пенсійний фонд не половину, але дві третини. Одну третину буде платити місцева, стейтова скарбниця. Також збільшеноб трохи висоту пенсій для старих.

Та висота в ріжних стейтах є ріжна. В стейті Ню Йорк тепер виносить коло $26 місячно; в Каліфорнії вона є найвищою, бо поверх $32; але в деяких інших стейтах вона не перевищить і $15 місячно. Ріжницю впроваджено тому, що в ріжних стетах є ріжна дорожнеча. Законодавці брали під увагу це, що в даному стейті за дану суму можна купити.

ЦЯ ЗМІНА ЩЕ НЕ КІНЦЕВА.

Але ця остання зміна старечого пенсійного закону ще не є кінцевим словом. Рух за пенсії для старих в Америці широко поширений. Він має навіть свої організації, як ось д-ра Тавнсенда, яка зорганізованим шляхом добивається високих пенсій для старих людей. Вона хоче аж по $200 місячно для кожної особи, що скінчила 60 рік життя, із застереженням, що та особа не буде складати тих грошей, лише витратить усі впродовж місяця, а то тому, щоби пускати ті гроші в обіг і в той спосіб оживляти бизнес та творити нові капітали для черговых місячних пенсій.

Групу Тавнсенда економісти і політики колись гостро осуджували, а самого Тавнсенда називали „шарлятаном" і навіть потягали його перед суд. Та недавно навіть у федеральнім сенаті д-р Тавнсенд дочекався від сенатора Герісона такого комплименту: „Дайте докторові признання, що він цю справу видвигнув перед американський нарід. Я даю йому признання за звернення уваги краю на це питання, хоч я сам не вірю у виплату по $200 на місяць".

ПРОТИВНИКИ СТАРЕЧИХ ПЕНСІЙ.

Подібне переконання про плян Тавнсенда має велика більшість в Америці. Загал вірить, що треба пенсій, але не таких великих, як це подає Тавнсенд. Бо колиб така величезна скількість національного приходу йшла на старі особи, то тим або вруйнувалоб державний скарб, або дуже на тім потерпілиб інші суспільні сфери, головно молодь. Ця пересторога серед деяких молодих кол знайшла навіть голосний відгомін і багато з них поухвалювали резолюції проти пляну Тавнсенда, який на їх думку, доведе до руїни всі виховні заведення для молоді та позбавить їх доступу до науки.

АРГУМЕНТИ ЗА ПЕНСІЮ.

Та хоч плян Тавнсенда дуже перебільшений й для молоді, а навіть для цілого народнього економічного життя шкідливий, то всетаки сама думка про пенсії для старих є розумна, корисна і, як така повинна, бути ліберально впроваджена.

Бо фактично нині нація удержує посередньо, чи безпосередньо, 12 міліонів безробітних людей. Серед них є велике число молодих, здорових, які могли би працювати, але не мають де. Чи не краще тих безробітних посортувати так, щоб молоді працювали, а старі знайшлись на удержанні нації? Така розвязка булаб корисниця з економічного і морального боку. Бо коли молодий чоловік не працює, то це морально зле відбивається на ньому. Колиж старий чоловік не працює, то це само собою зрозуміле; це ні не деморалізує немічного старця, ні не є лихим прикладом для молодших поколінь.

МОРАЛЬНИЙ БІК ПЕНСІЇ.

Пенсії для старих мають бути винагородами за той труд, який вони впродовж свого життя до загальної національної скарбниці вложили. Колиякийсь чоловік чесно трудився 30 чи 40 літ, а на старість опинився без цента, то це ще не значить, що його життя пройшло безслідно і нічого в житті не лишилось. Він витворив, безпосередно чи посередньо, дуже багато, та на його нещастя він не опинився власником витвореного добра. Проте його труд десь є, десь знаходиться, в завідуванні якихось інших людей, чи інституцій. Колиж унаслідок певних обставин він на старість не залишився посідником бодай частини своїх витворених цінностей, то з морального боку він має повне право домагатись на старість якоїсь ренти із загального національного майна.

Поважний крок у тому напрямку в Америці вже зроблено. Треба повитати заходи сенаторів і представників, які хочуть теперішній пенсійний закон поглибити і поширити.

МАНДРІВКА В КАРПАТИ ТОМУ СТО ЛІТ

(4)

Нічліг із перешкодами. — Мадярська гостина. — Згадка про польських повстанців.

Шулигура лежить у дуже глибокому долі, окруженому високими лісистими горами. На найнижчому місці є буркутне джерело, якого вода сильніща, ніж у Жабівському Буркуті. Джерело замкнене; хто хоче з нього напитись або набрати води, платить за кожну посудину, велику чи малу, один крейцар. Біля джерела одна-одинока мурована коршма. В коршмі одна гостинна кімната, дуже невеличка, це кухня. Коли ми спитали господаря (християнина), чи не переночував би, сказав, що в гостинній кімнаті вже є гості, прийшла лісова комісія з Угорщини, з самим „віцешпаном". Ми мусіли вдоволитися кухнею, в якій було троє дітей і кухар, що його з собою привезла комісія. Він увесь час товк мясо, тачав тісто, що годі було спочити. Повечеряли ми, в кутку і радо булиб пішли спати, бо вже була десята година, а кухар усе ще товкся як Марко по пеклі. „За хвилину ввійшов „віцешпан" (віцежупан), пошварготів щось із кухарем, потім поздоровкався з нами по латині та спитався, відкіля ми і за чим приходимо тай відійшов. Колиж кухарення далі знїч продовжалося, господар примістив нас у шіпчині на стриху на сіні. Коли вже нам стали очі клеїтися, як прийшов господар і сказав, що „віцешпан" просить нас на вечерю. Ми відпрошувалися, одначе мусіли йти.

В гостинниці при накритому столі сиділи молоді мадяри в білих шараварах, чорних чамарах, з підкрученими вусиками, острогами побренькуючи. „Віцешпан" представив нас взаємно. Засіли ми до вечері. Як перший подали гуляш із усякого мяса: баранячого, волового, вепрового, гусячого, що плавало в густому, сильно напаприкованому сосі, крім мяса плавали також досить густо чотирогранні пластинки солонини, наче лазанки. На друге баранача печеня, шпікована густо солониною, також сильно паприкована. Третє лазанки з пшеничного тіта, перемішані густо з солодким сиром і пластинками солонини, також сильно паприковані.

При вечері „віцешпан" сказав, що комісія приїхала в справі лісового процесу угорської камери з австрійською. Австрійська камера впевняє, що шулигурські ліси до неї належать, а це неправильне. Потім упевняв, що німці гноблять мадярів. При цьому звернувся до о. Глинського (який товаришив мені у прогульці в Карпати) і сказав: „Правда, отче, що і в вас німці гноблять нарід. О, ми знаємо, що у вас вязниці переповнені політичними мучениками".

О. Глинський, не знаючи, що у мадярів заносилося тоді вже на революцію, сказав:

— Ні, у нас, славити Бога, німці не гноблять народу, а по вязницях сидять лише вохрохвники і то найбільше поляки.

По тих словах настала страшна мовчанка. Віцежупан похилив голову і впустив намарені очі в тарілку, а молоді мадярики стали вуси підкручувати, почулись напів притишені голоси: „Бассама!"

Я тайком сіпнув о. Глинського за полу, щоб нічого більше не говорив, а сам звернув гутірку на іншу тему. Сказав я, що я вже не вперше на мадярській землі був і в Пешті, Міскольці, Кошицях, Ужгороді. Я радів свободою, якої зазнають мадяри, подивляв багатство і красу їх краю. Коли в Кошицях був я на кермаші (празнику) у тамошнього мадярського пароха, тамошні мадяри так полюбили мене, що хотіли цілі вакації держати в себе. Я полюбив Мадярщину і радо стверджую їх пословицю, що „Поза Мадярщиною нема життя; колиж і є, то вроно не таке".

Ці слова втихомирили бурю, на яку заносилось, одначе не привернули вже щирости і взаємного довіря. Мовчки скінчили ми вечерю, мовчки розпрощались і пішли на стрішок спати.

Опришок. — Плавба дарабою. — Пороги на Черемоші.

На другий день після повороту з Шулигури замовив я дарабу, що мала мене відвезти до Жабього. Тут зустрів я купця Ромашкана і він сказав до мене:

— Добре, що вас бачу. Ось щойно прийшов гуцул із Довгополя, що я вам про нього згадував. Він був ватажком в опришках. Дивіть, он стоїть під тином.

Побачив я чоловіка яких пядесять літ, високого, в покірній постаті; капелюх здіймив і держав у руках, а як я до нього підійшов, зігнувся низенько з поклоном і сказав лагідно: „Слава Ісусу Христу!" Колиж я до нього пильніше приглянувся, побачив, що то був той сам їздець, якого я о-дної ночі бачив у верхах Карпат, не зовсім такого... Верховина, буйні ліси, викликали були в нього одні ці буйну дику натуру, пригадали йому молоді літа, як ще гуляв із легінями. Тепер, як прибув між люди, став покірний, як ягня. Правда, як той сернюк, у хаті плеканий, побачить себе нараз серед дикої природи, пробудиться в нього дрімуча буйна воля й охота до свободи.

Гуцули, що мене мали відвезти до Жабього, зладили дарабу, приладили стільці для мене, а самі закосичилися буйними цвітами та галузками смереки. Дараб було при березі з вісім, готових у дорогу. „В імя боже! гослоте дараби!" роздався голос першого керманича — і ми стрілою помчалися Черемошем, що шумів весело, бо в ночі впав був дощ, то води прибуло. Гарно їхати з Буркуту Черемошем. Обабіч гори лісами вкриті, трави засіяні цвітами, двобіч часто гори відступають далі від берега і звязуються поодинокі оселі, часом і церковця заблищить бляшаною банею і золоченим хрестом. Та найминіше, коли зачнуться пороги Черемоша, або як їх гуцули зовуть: „шипоти" і „гуки". Між Буркутом і Жабєм їх одинадцять. Вже їх із далека чути, як шумлять і гудуть. По таких порогах спадає Черемош стрімголов із шумом і гуком. Керманичі працюють кермами з усіх сил, щоби пустити дарабу самою серединою, колиж дарабу туди справили, веселі підносять керми вгору, випростовуються мов герої, бистрим оком по горах і лісах кидають, перекликаються з керманичами інших дараб. Дараба гуде по порогах, а, перебувши їх, поринає в шумливому плесі, скупається хвилинку в воді та знову виринає наверх наче дика качка.

Пороги Черемоша зовуться: Межи Потоками, Берда Вижна, Берда Нижна, Зовой, Скорушинка, Дземброня, Дідів Локоть, Погуляне, Циганчина, Малий Гук, Єсла, Великий Гук. Найнебезпечніша Циганчина, бо тут є стрімка скеля, утесана наче стіна, заломана під гострим кутом. Під скелю валить вода по порогах усією силою і крутиться, творячи незглибне плесо. За Великим Гуком Черемош утихомирюється, околиця тратить свій дикий характер. Віздимо до села, насамперед Горішнього Жабйого, де справжні романтичні околиці, щораз нові краєвиди, потім до Долішнього Жабйого.

Жабе.

Жабє це найбільше і найгарніше село в коломийських горах. Є тут дві парохії: Жабє Горішне і Долішне, обі понад Черемошем. Хати розкинені то по долині, то по горбах, то в ярах, а жабївські полонини тягнуться аж до угорської границі. Зараз за селом знімається висока, кілька тисяч стіп гора Кринта, на якій є перша жабївська полонина. Правобіч Черемоша Чорногора, найвища з усіх галицьких верхів, з якої і літом сніг не злізає.

Жабє, можна сказати, столиця гуцулів. Тут гуцули зберегли свій найкращий тип і найславнішу буйність, аж до часів відомого вже Герлички.

(Кінець).

МИХАЙЛО КАНЮКА

Син Теодора Канюки з Філядельфії, Па., недавно скінчив з відзначенням студії в школі аеронавтики „Золотого Сонця" у Філядельфії при Булеварді Рузвелта. Молодий Канюка записався до школи минулого року в цілі осягнення ступня повного майстра механіки, а тепер покінчив її з відзначенням та одержав державну дипльому летунства і моторової механіки. Також дістав зо школи посаду при Панамериканській летунській лінії. Канюка має 21 літ. Інші студенти згаданої школи, що покінчили курс, дістали посади при Компанії Глен Мартина та в інших летунських фабриках.

Молода жінка.

— Ти мене вже не любиш?...

— Але звідкіля воно тобі прийшло до голови?

— Ну, бо так не модно одітої жінки, як я, не можна любити.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ГНЕТ ЗМАГАЄТЬСЯ.

Гром. Григорій Пшик з Палмертону, Па., дістав з краю листа, в якому знаходимо такі характеристичні слова:

„В попереднім листі Ви писали, що надходить уже час, що наш гнет опиниться на сухій галузі, та що незабаром усе зміниться. Але я Вам відписав, що галузь розвивається і пускає зелені віти. І так сталось. А що сталося, то Вам описати не можу. Але Ви може знате про те все ліпше, ніж ми. Наша „мама" довго не нажилась коло нас. Мадярський ворог задавив її. То я Вам пишу про Закарпаття, а решту догадуйтесь самі"...

ПРО „СВОБОДУ".

„Свобода" піддала себе під оцінку читачів. Та це не треба розуміти так, що „Свобода" зрезигнувала із свойого авторитету, із своєї власної думки. Бо якби так сталося, то з цього скористалиб усякі „крикуни" та почалиб свою корисну роботу, і то ще на шпальтах „Свободи". А „Свобода" мусілаб мовчати! Мовляв, сама того хотіла. Та воно так не є. „Свобода" — це голос нашого народу. Ось тому цей голос мусить бути чистий, мельодійний, а не храпливий, від якого заносило би „бір-басом". Але співак співає не тільки те, що йому миле, а головно те, що відбивається гомоном у серцях слухачів, що їх потягає. Співає пісні народу і для народу, але у своїй мистецькій інтерпретації.

Так і „Свобода" приймає і заразом перетворює і згармонізовує те все із своєю провідною ідеєю. Ціль „Свободи": представляти свою націю як національно і політично дозрілу одиницю, виробити в народі почуття національної чести, виполювати всяку безхребетність, нищити всякі орієнтації на московське, варшавське чи яке інше корито, а числити завжди на свої сили.

Очевидно, не виключаю тут інформаційних статтей чи новинок із суспільної, економічної чи іншої ділянки, що торкається життя нашого народу. Та це побічне. Тому такі вимоги до „Свободи", щоби писати про виховання дітей, чи замісць „Тарзана" подавати історію України, не дуже практичні. „Свобода" має на складі ріжного роду маленьких винних історія України, які повинні знаходитись у кожній українській родині. Їх треба купувати і читати. А для „Свободи" вистарчить, коли подаватиме тільки уривками про свіжі події чи славних героїв України, щоб нарід виховувався на геройських чинах своїх предків. Не мусимо вічно слухати про зрадників чи безхребетників. І це треба знати дуже докладно, але тим, що це студіюють. Історії усяких народів попросту викидають такі деструктивні елементи з історії, щоб вони не мали відемного впливу на загал, а друге, не були зброєю в руках ворогів своїх і чужих.

Також хай вільно буде мені звернути увагу ще на одну справу. На мою думку, треба покінчити раз на завсіди із статтями на релігійні теми, бо це дуже драстична справа. Знаємо, що такі статті доводять до полеміки, а вкінці й боротьби. „Свобода" має віддати „цісареві цісарське", а те, що Боже, лишити Богові і церкві. Не буде краще для релігії, церкви і нашого народу. А „Свободу" звільнить від неслушних нападів.

Тому редакція „Свободи" хай поручить своїм дописувачам звертатись із статтями на релігійні теми до релігійних органів, до часописів, які репрезентують певну церкву. Очевидно, не думаю, щоб таким чином виключити подавання новинок чи оголошень, звязаних з нашим релігійним життям.

Володимир Мілішович.

ЗА ПОШИРЕННЯ І ПОБІЛЬШЕННЯ „СВОБОДИ".

Від якогось часу вичитую в „Свободі" цікаві завваги, якими читачі хотілиб допомогти нашій газеті стати цікавішою й популярнішою. Те заохотило і мене написати кілька слів.

Признаюсь отверто, що я є „налоговий" читач „Свободи". Коли часами через якусь помилку чи щось подібне не прийде на час якесь число „Свободи", то в хаті чисте пекло. Бо так хочеться прочитати якісь новини про Рідний Край і про те, що дієтся в світі, а кожне число „Сввободи", приносить щось нове й цікаве. Читаючи таке число, здається чоловікові, що він визнається на тому, що діється в світі. І стає лекше.

А хто з нас не читав історичних оповідань, що їх було так багато в „Свободі"? Хто їх не пригадує собі навіть зперед 20 років? Що за гарні були оповідання В. Будзиновського: Сава Чалий, Нерозлучні, Пяте колесо й багато, багато інших. Була в них і освіта і те, що потрібне нашому серцю.

От прийде чоловік нераз з тяжкої роботи, змучений тілом, а зараз хапає за „Свободу", бо хоче спершу покріпитись духом. А спитате наших жінок, як то вони нераз вичікують у дверях листоноша, щоб дістати чимскорше в руки „Свободу" і її прочитати!

Та, на жаль, „Свобода" має одну хибу, і то велику: вона виходить у замалім обемі і не має недільного числа. Я певний, що колиб вона була більша і виходила окремо недільним виданням, то коло її читачів дуже було би побільшене. І більше був би поширений та поглиблений вплив „Свободи" також і серед молодого покоління. А це вийшлоб українській справі, тут і в краю, на велику користь. Нині чоловік не може обійтись без часопису. Є повно справ, у яких часопис стає йому порадою. І тому матеріял у часописі мусить бути дуже ріжнородний. Наша цікавість зросла. Ми також хочемо знати точніше, що діється з нами в Америці. Яка то радість чути, наприклад, ось таку „Шікаговську хроніку"! А чейже є більше наших міст, а в них певно є і немало ріжних новинок з нашого життя. Якби то було гарно, колиб так з кожної такої громади появлялись час від часу новинки, зібрані в такий спосіб, як це їх передають у „Свободі" з нашої громади в Шікаго. Коли думаю над тим, то пригадую собі слова покійного С. Ядловського, сказані на конвенції У. Н. Союзу в Рачестері, Н. Й. Покійний зазначив, що коли хочемо мати „Свободу" цікавою, а ще й в більшім обємі, то можемо мати одне й друге, але це від нас залежить. Ті всі ми мусимо доложити до свого труду. І думати про те, щоб спомагати „Свободу" щораз новим і цікавим матеріялом та новими передплатниками. Бо є всілякі читачі і всілякого треба в газеті матеріялу. А як газета стане більшою, то й лекше буде в ній поміщувати всячину, в якій кожне зможе знайти те, що йому любе.

Уже майже пів століття стоїть „Свобода" на сторожі наших національних інтересів в Америці. За її покликами поширилася серед нас просвіта. За її допомогою Рідний Край дістав велику поміч, світ кілька сотні Народніх Домів по наших рідних селах. І тисячі добрих порад вичитала наша іміграція зо сторінок „Свободи".

Я не є противником інших українських часописів. Але не можу стерпіти тих, до яких можна пристосувати слова народньої приповідки: Не плюй у воду, бо згодом треба буде може тої води напитись. Коли часом станеться в нашому житті щось противне, то маємо аж забагато таки наших опікунів, що використовують наше нещастя на те, щоб усе нищити і валити всякий авторитет. Така робота є руйнуюча. Вона не служить справжній ідеї. І ось тому ми і привязані до „Свободи", що вона є проти такої руїни, а за те якнайбільше підтримувати в нашім народі запал до допомоги визвольній боротьбі. Ось тому і треба нам подбати, щоб „Свобода" поширилась, бо того вимагає загальне добро справа визволення Рідного Краю.

Теодор Малик,
Філядельфія Па.

Пів біди.

Купила Іваниха ковбасу, щоб Іван не знав, половину зїла, а половину сховала під подушку. Іван прийшов, заглянув ковбасу й зїв. Іваниха ходить по хаті тай усе пє воду:

— Якась біда, пекти вода!

А Іван відзивається:

— Дай мені води, бо я зїв пів біди.

ПЛЯН НАВОДНЕННЯ.

Населення міста Тіа Хуана витають мексиканського президента Лязера Карденаса, що призначив 14,000,000 пезет ($6,590,000) на наводнення і шляху в долині Мехікалі. Шлях буде йти від кордону Злучених Держав.

БУДЕННЕ ЖИТТЯ В РИМІ 1800 РОКІВ ТОМУ

Вернімося на 18 століть узад від італійської теперішности, вибравши собі за тему Рим, що його змалював у новій книжці славний історик Жером Каркопіно, член Академії Наук у Парижі п. з. „Буденне життя в Римі за найвищого розквіту цісарства". Автор свідомо вибирає одно означене покоління мешканців Риму, що вродилося при кінці принципату Клявдія і на початку панування Нерона, коло половини першого віку по Христі і до часу панування Траяна (98—117) і Гадріяна (117—138). Це був вершок могутности і добробуту римської держави. Взявши за підставу те, що було найменше змінене у звичаях і будівлях тогочасного Риму, учений переводить аналогії з нинішніми часами.

Перше питання, кілько мешканців мав Рим на початку II-го віку по Христі? Від часів Ренесансу учені розходяться у своїх обрахунках так далеко, що коли одні кажуть про 261,000, другі підвищують це число на 4 міліони. Отже ріжниця булаб приблизно така, як між Львовом і Берліном. Каркопіно оцінює це населення на міліон 165,000. Рим виглядає в очах чужинця як величезна столиця, коли він дивиться на форум Траяна, а при цьому розкриває у дальших своїх дільницях всю нужду з найгіршими запахами бідних і малих покручених вулиць, подібних до печерних заулків. Славна Свята Дорога нагадує сільську вуличку. Рим має височезні будівлі з огляду на розвиток своєї архітектури і вузенькі вулиці, тому, що будова міських вулиць і каналів тоді ще мало розвинена.

Доми з поверхами і крамницями.

Поруч кількох широких алей стоїть на боках 1,797 розкішних будинків та окремі віллі. Крім цього Рим має 46,602 „острівців", себто домів, де живуть разом ріжні люди, не тільки їх власники, з ріжними воротами, що виходять на вулиці, з усякими поверхами і прибудівками. У тих часах ніхто не будував більше, як три поверхи. За офензиви Ганнібаля в 217. році, коли один віл увірвався до такого дому і вибіг на третій поверх наче на гору, звідти упав уже в порожню діру. В епоці Цицерона щойно дочіпляють до 3 поверхів маленькі мешкальні кліточки. Імператор Август заборонює будувати доми понад 20 метрів, а коли його не слухають і пробують перші „хмародери", тоді щораз частіше у Римі трапляються випадки, що доми горять, або завалюються. У цих великих касарнях люди мешкають у кімнатах наче у готелі, де одна заступає спальню, робітню і сальон, а в партері звичайно повстають крамниці, над якою живе купець з родиною, користуючися драбиною замісць сходів. Коли він не платить комірного, власник не потребує подавати його в суд, а забирає драбину.

Домашня вигода та гигієна.

Обстанова кімнати дуже скромна. Її головний предмет ліжко, на якому людина спить, їсть і працює. Крісла в ній рідкі або дуже їх мало. Світло кепське; на вікнах полотна або деревляні віконниці. Скла ні подібного матеріялу до шибок ще тоді не було. Так зване „центральне огрівання" не доходило до поверхів. Кімнату огрівали здебільша залізними відкритими посудами, де горів вогонь. Водопроводи доходили тільки до порога домів. Щодо місць негайної потреби, то доми найбагатших майже не ріжнилися від бідних і нагадували нинішні відносини на селі, де люди більше користають з природи, ніж з техніки. Зате Рим мав публичні „потребники" для вжитку всіх і вони перевищали вигодою всі цього роду павільоники в сучасних великих містах. Відомо, що сини величних патриціїв виливали дуже часто посуди перед домом або крізь вікна. Рим за традицією селянських предків прокидається рано. То тим лекше, що люди сплять одягнені в сорочці, туніці і поясі, скидаючи тільки плащ. Плебеї надягають тільки черевики. На перший сніданок пють склянку води, дома не миються, маючи „терми" (публичні лазні). Жінки теж сплять у сукнях з корсетами і в обтислих тупіках.

Краса і праця.

Є у старинним Римі три місця, де люди сходяться на розмову, так звані лятрини — прилюдні місця першої потреби, лазні і крамниці стрижіїв. Люди найбільше тратять час і найбільше терплять у тих, що роблять їх гарними. Стрижії не мали ще тоді таких ножиць, щоб без болю обтинали волосся, знаряддя скаче по голові так званими „сходами" і гість кричить. Жінки мусять терпіти від залізок, що прикрашують лиця і часто залищають шрами. Це все тягнеться так довго, що тодішня приповідка каже: „Заки голяр обійде лице Люперкуса, за той час борода виростає його сусідові". Саме в тій добі давня республіканська зачіска з косою ззаду щезла таксамо як кісники, щоб уступити місце закрученим косам у формі діядему. Служниці, що чесали пані, мусили бути дуже зручні, щоб не нарушити нервів своєї пані. Чимало часу займало малювання чола на біло, рамен, лицівок і уст на червоно або охрою, вій і брів на чорно. Римлянки мали дуже складний ритуал прикрас з усякими дорогоцінностями, матеріями та їх колірами. Всі римлянки багаті і бідні небагато працюють і римляни теж не відчувають тягару праці. Увесь осередок міста складається здебільша з урядовців, які, як відомо, розростаються при кожному режимі, що мусять рахуватися з популярністю серед маси. Навіть пролетарі зорганізовані в цехах, працюють тільки 7 годин денно влітї і 6 взимі. Вони мають час на забави і на видовища. Відомо, що більшу частину дня римські громадяни проводили на прилюдних місцях і там виконували не тільки свої найвищі обовязки, алеж теж проявляли свої найнижчі інстинкти.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Гуцул, Ню Йорк, Н. Й. — При своїх заввагах Ви забули за те, що це відноситься до гуцульського життя тому 100 років. Тоді ще й Вас на світі не було. Цеж передрук з газети, яка виходила перед сто роками. Матеріял має вартість з того боку, що цікаво знати, що тоді люди писали про Гуцульщину. Від того часу багато змінилось на самій Гуцульщині. І настали цілком інші дослідники Гуцульщини. Те все ми добре знаємо, але притому цікаво знати, як ті справи виглядали тому 100 років. Це не є ніяка наукова праця, а тільки опис мандрівника.

Будучність.

— Моріц, ким хотів би ти бути, коли виростеш?
— Таким, як ви, папє.
— Чому?
— Бо мама говорить, що ви нічого не робите, тільки їсте...

ПРОБУВАЛИ ЗНОВУ.

Хоч легкопад з Корнелем Ратборном і його жінкою з Олд Вестбурі, Лонг Айленд, висів з ними 100 стіп у повітрю близько 5 годин, вони знову падали цим легкопадом на Світовій Виставі в Ню Йорку. Другий легкопад упав цілком добре.

БЕЗГЛУЗДІ РЕКОРДИ

Рекорди стали одною з недуг сучасного спорту, що більше звертає уваги на особисті успіхи, ніж на здоровля тих, що ним займаються. Один часопис пригадує, що вже в 1860. р. якийсь купець установив світовий рекорд, викуривши за 11 годин 50 великих цигар. Пізніше його рекорд побив якийсь француз, що викурив за 11 годин 90 цигар. У 1893. році вісім носіїв зробили перегони з головного базару у Парижі до міста Корбей з міщком пшениці на плечах вагою 100 кільо. Переможець Жан Лябас пройшов 30 кільометрів за 14 годин. 10. грудня 1930. року один англійський лікар заложився, що рік буде мовчати, не змінюючи свого способу життя. З усіми пацієнтами і знайомими він порозумівався руками і пишучи; за це виграв 1,100 фунтів стерлінгів. Американець Фридерик Макей побив рекорд, зїдаючи за 9 хвилин 100 устриць; другий, Чарльз Обрен, здобув назву короля біфштеку, зївши за 14 хвилин 7 кг. мяса; ще інший зїв за 7 хвилин 90 морель. Два данці простояли на руках комітьголовою 5 хвилин і 4 секунди. Віденський стрижій Сальсенбахер зголив гостеві бороду за 19 секунд. У Шікаго якісь різники установили рекорд, здираючи з бика шкіру за 13 хвилин, а з барана за 6. В Англії, де баранина є національною стравою, лондонський різник зробив це за 3 хвилини. На одному із міжнародних конкурсів танцю недавно одна пара крутилася без упину 25 годин і 33 мінути, а якийсь піяніст у Падуї грав сорок годин, не відпочиваючи. Ще більше таких рекордів установили люди, що не думали про них, тільки розвивали в собі довго якусь звичку або потребу. Наприклад славний англійський письменник Квінсі заживав нормально опій у таких дозах, що вони могли вбити шістьох найсильніших мужчин; а Вольтер пив кільканадцять років так багато чорної кави, що назвав її повільною отрутою, бо дожив до дуже пізного віку.

АРЕШТУВАЛИ 60 СУДОВИХ УРЯДОВЦІВ.

З Ріо де Жанейро (Бразилія) повідомляють, що в звязку з самогубством міліонера-француза, Павла Делеза, перевели ревізію його приватного архіву й листування. Ствердили притім, що він доробився грошевого майна 130,000,000 мільрейсів на чорній біржі. Слідство виявило, що він мав на свої послуги цілий штаб судових урядовців, що викрадали акти його справ і доручували їх Делезові. Ці акти вертались опісля до суду з фальшивими й корисними для обманця доказами. Арештували 60 судових урядовців.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

В четвер, 13 липня 1939 р., помер бл. п.

ГРИГОРІЙ ЛИСОБЕЙ,

член Тов. Української Січі, від. 170 У. Н. Союзу, в Джерзі Сіті, Н. Дж. Покійний працював при чищенні вікон і впав з вікна так нещасливо, що вбився на місці. Покійний родився в Стриївці, повіт Збараж. Прожив 55 літ.

Покійний вступив до У. Н. Союзу в листопаді 1921 року і осиротив жінку і шестеро дітей: Михаїла, Катерину, Анастасія, Анна, Стефанія і Евгенія.

Похорон відбудеться з дому жалоби, 391 Henderson St., Jersey City, N. J., в понеділок, 17. липня ц. р., в годині 8:30 рано. Просимо членів, щоби по можносс взяли участь у похороні.

Вічна Йому память.

Т. Наконечний, секр.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

БОФАЛО, Н. Й.
На потерпілих з Карпатськог України.

На бенкеті, влаштованім у честь п. Володки, такі жертводавці зложили жертви на потерпілих Карпатської України: П. Володка $2; по $1: І. Була, П. Шафран, М. Грех, пані Козоріз, М. Сорока, Ю. Гура, Г. Леськів, М. Браницький, А. Слотюк, Н. Бабала, М. Вітровий, І. Когут, Д. Колотило, Т. Новосядлий II., Д. Бакалик; по 50 ц.: А. Качор, В. Горгота, М. Сохан, С. Заремба, П. Стецюк, І. Гут, Г. Плотиця, І. Бумбар; П. Сукмановський, М. Муціківський, Т. Новосядлий І.; по 25 ц.: М. Хомин, І. Гуцул; решта дрібними. Разом $27.60.

Крім того С. Кушка зложив на його руки $3, які разом залучено. Вони призначені: $2 на Рідну Школу і $1 на Карпатську Україну.

П. Володка, секр 127 від. УНС.

БРУКЛИН, Н. Й.
На народні цілі.

Гром. Михайло Баглай переслав через Обєднання $213, на які зложились такі жертви: з віча 5. березня ц. р. по відтягненні розхоів лишилось $131.60, які призначено на Карпатську Україну. (Було проголошено). З концерту Шевченка по відтягненні розходів осталося $68.65, які призначено на Рідну Школу.

На весіллі п. Андрія Баглія з панною Оленою Сироїд, яке відбулось 28 травня ц. р., дружба Юліян Хміль закликав приявних до збірки і вони зложили $12.75 на ранених Січовиків Карпатської України. Разом. $213.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (30)

Як Спайк вийшов окривавлений з колиби, а в колибі все втихло, Гонфаля знала, що Трол неживий: він упав трупом з рук Спайка. Тепер тільки один опришок остався. Не буде кому з ним змагатись та спинювати його злочинні пориви. Гонфаля знайшлась у цілковитій волі Спайка.

Думка втікати далі її не опускала. А Спайк, цілий окривавлений, стояв покищо серед здивованих чорних і не звертав уваги на Гонфалю. Трол, заки сконав, мусів завдати йому не один удар. Користаючи з того оголомшення Спайка Гонфаля тихцем віддалилась від чорних і сховалась між колиби.

Це була ніч. А через те була певна можливість продертися крізь варти чорних та дістатись у нетри. Чи у нетрах вона почуватиметься безпечніше — це інша річ. Та вона нічого іншого тепер не думала, тільки щоб найскорше відістатись на вільне повітря, подалі від Спайка.

Скоро вона переконалася, що сторожі держать пильну сторожу. А вони мали гострий приказ без спеціяльного дозволу Спайка не випускати її поза колиби. Гонфаля заховалась у широке листя біля колиби і почала вичікувати, коли сторож відійде. Заразом її серце тремтіло, що ось наспіє погоня.